

L. L. L.

Lövétei Lázár László: *Alkalmi*

Legalább huszonöt éve ismerjük egymást, ebből szinte húszat egy lapnál dolgoztunk. Előtte, valamikor még a kezdet („a pálya”, mindkettőnk úgynevezett „pályája”) kezdetén, a kilencvenes évek közepén a Helikon *Serény Múmia* rovatában közölte első verseit, amelynek akkor a szerkesztője voltam; aztán, pár évre rá, kollégák lettünk a Székelyföldnél, szerkesztőtársak, barátok stb. Ha valakit, akkor az ember a barátját, azt gondolom, ilyen hosszú idő alatt alaposan megismeri: költőként is, íróként is, emberként is, kollégaként is, szerkesztőként is, társként is, partnerként is, segítőként is, egyszóval mindenképpen. És huszonöt év az huszonöt év; egy negyedszázadnyi idő alatt, ha vannak, a hibák is meglátszanak, a szeg is kibújik a zsákból stb.; mégis, soha ez alatt a rengeteg esztendő alatt nem kellett – ahogy a jó barátokról szokták mondani – sem egyik, sem másik szememet becsuknom vele szemben.

Az, hogy emberként, barátként, szerkesztőtársként is kitűnő, az rendben van. Csakhogy kitűnő költő, több kötettel a háta mögött; kitűnő fordító, úgyszintén több kötettel a háta mögött; és kitűnő szerkesztő, egy már mindjárt húsz esztendőös folyóirattal, a Székelyfölddel a háta (hátunk) mögött, amelynek szinte a kezdet kezdetétől egyik alappillére, alapembere, ha úgy tetszik: lelke; jelenleg pedig, immár hetedik esztendeje a főszerkesztője Lövétei Lázár László.

Nem is kellene ennél többet semmit írnom, hiszen ott vannak a versei, a kötetei, a díjai, a kritikák róla; el lehet olvasni, utána lehet nézni, meg lehet győződni: szinte az első verseskönyvei megjelenése óta megkerülhetetlen költője nemcsak az erdélyi, az Erdélyben születő irodalomnak, hanem az egész összmagyar irodalomnak. És mindegy, hogy ritkán jelentkező, szűkszavú, keveset író, nem sokat publikáló alkotó, azért mindenki számon tartja, mindenki tud róla, és mindenki értékeli, aki egyáltalán valamit is konyít az irodalomhoz, a vershez, a költészethez ma Magyarországon és Erdélyben.

Lövétei Lázár László egy újfajta (hagyomány)értelmezéssel nagyon finoman, nagyon szépen építkezett rá a magyar lírai hagyományokra; és ezt olyanformán

tette, mint aki tudja, hogy úgy is tovább lehet vinni, építeni, fejleszteni valamit, ez esetben a magyar lírát, és meg is lehet rengetni és rendíteni, ha nem kiforgatva, nem harsány gesztusokkal átértelmezve tesszük; csupán nagyon precízen, és nagyon magasra téve azt a bizonyos lécet, odaillesztjük a magunk tökéletesre csiszolt tégláit ehhez a megfelelően stabil, igen biztos lábakon álló épülethez, ami a magyar irodalom és magyar költészet. Nem véletlen, hogy az olvasók is, nem csak a szakma elfogultjai vagy el nem fogultjai, egyformán figyelik, követik, várják az újabb és újabb versbeli vagy másmilyen (írói) jelentkezéseit.

Ha csupán egy, csak egyetlenegy embert kellene ajánlanom nemzedékemből, szűkítsünk, de akár tágíthatnánk is, az erdélyiek közül, aki az Én, a Mi legbensőbb dolgai(nk)ról, örömeinkről, bánatainkról, vívódásainkról, szorongásainkról szólva a leghitelesebben, a legnagyobb pontossággal, ugyanakkor a legnagyobb elevenséggel, érintettséggel fejez ki minket ezen a helyen, a Kárpát-medence kanyarulatában, gondolkodás nélkül Lövétei Lázár Lászlót választanám.

Nagy tisztelettel, teljes meggyőződéssel ajánlom tehát ezt a halk, nem csillogó-villogó, hanem csendesen, visszafogottan létező és verselő költőt, ezt a kiemelkedő életművet, annak egyik legutóbbi pillérét, amelyet éppen most, itt és most, ezen a helyen díjazunk.

Fekete Vince

Halottvirrasztás – versekben

Terék Anna: *Halott nők*

Egyszer egy beszélgetésben Nemes Nagy Ágnes azt mondta: „Az írónak nem az a dolga, hogy túlkiáltsa azt, aki kínjában ordít.” Akkor mondta ezt, amikor restelkedésemről beszéltem neki, amiért az irodalom és az élet csip-csup dolgaival foglalkozom, miközben a világ borzalmas szenvedésekkel van tele. Ugyanazokon az újságoldalakon, amelyeken az írásom megjelenik, ezek haláláról, éhínségekről, katasztrófákról tudósítanak, de ha csak egyetlen gázolásról adnak hírt, akkor is beleszédülök a szégyenbe, hogy ekkora bajhoz képest mit számít, ugyan, mit számít,

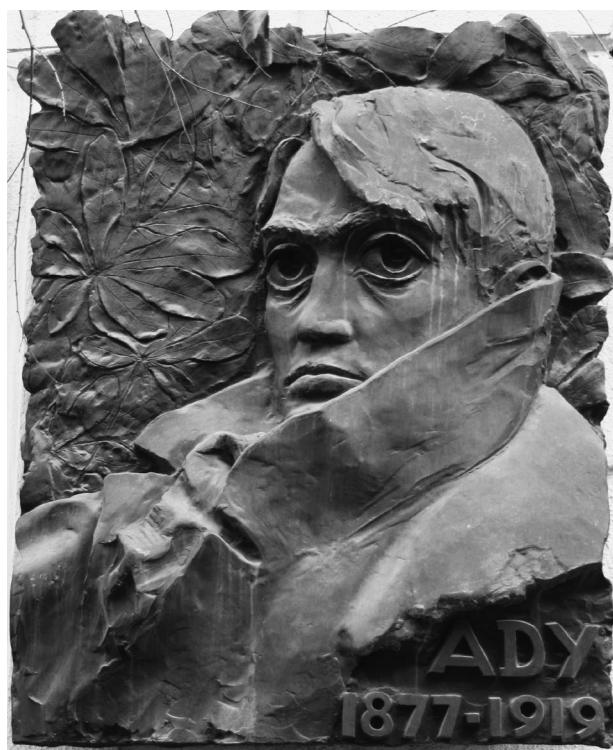
A Magyar Művészeti Akadémia Irodalmi Tagozata Élőfolyóirat című sorozatának keretében 2017. november 30-án a 2017. évi Az Év Legjobb Könyve díjat Lövétei Lázár László *Alkalmi* című verseskötetének ítélte oda, a 2017. évi Könyv Nívódíjban pedig Terék Anna *Halott nők* című verseskötetét és Majoros Sándor *Az ellenség földje* című novelláskötetét részesítette. Összeállításkunkban a három kötet méltatásait tesszük közzé.

bármiről fontoskodtam is a szövegemben. Nemes Nagy Ágnes akkor szépen kifejtette, hogy a fájdalomról a művészetben sokszor egy halk szó többet mond el, mint a brutális jajgatás. Ő erről sokat tudott, a szenvedésről is, versben történő megvallásáról is. De a második világháborúban elvesztett barátnőjének kezdő költőként ő is egy szép, és a tényeket áttételek nélkül rögzítő hosszúverset szentelt.

Terék Anna öt fejezetből, ha úgy tetszik, hosszúversből álló verseskötetében három halott és egy élőhalott nő, és ötödikként egy halott kislány szólal meg, töredezetten, mégis pontosan felidézve haláluk történetét. A balkáni háború, betegség, teljes társtalanság és honatalanság, vízbe fulladás okozták az elbeszél halálokat. Döbbenetes vállalkozás leszállni ebbe a pokolba.

Terék Annának ez a harmadik verseskötete. A Topolyán született költőnő első könyve (*Mosolyszakadás*) 2007-ben jelent meg. Sokatmondó, hogy azonnal költőként kezdték emlegetni. A határ mindkét oldalán otthon és egyszersmind otthontalanul élő ember tapasztalatait illúziótlanul és igen pontos megfigyelésekkel jelenítette meg verseiben, s ez a szokatlanul érdes hang, kesernyés látásmód jellemezte második verseskötetét is 2011-ben (*Duna utca*).

A *Halott nők* nemcsak témaválasztása miatt érdemel még az eddigieknél is kiemeltebb figyelmet. Nem túlzás azt állítanom, hogy a költőnő új műfajt terem-

Varga Imre: Ady Endre (1977, Budapest, Ady Endre Múzeum, fotó: Oláh Katalin Kinga)

tett. Az imént hosszúverseknek neveztem a kötet öt darabját, de azon belül számos lírai műfaj megjelenhet: Terék Annánál a szerepversek és a balladák villannak fel előzményként, azonban leginkább versnovellának mondanám nagyobb időkeretbe foglalt történeteit, sorsábrázolásait. A történetek epizódokból épülnek fel, egy-egy helyzet megidézése önálló versként is olvasható lenne, lírai sűrítettsége folytán. Az egész hangvételre a végletes egyszerűség jellemző. A gyász, az emberi szenvedés kiváltotta megrendülés nem tűri a cifrázást. Minden tetszelgés a formálásban tiszteletlenség volna az elbeszél tragédiákkal szemben.

Az emberben erős önvédelmi reflexek működnek, amikor tragédiákkal szembesül. Mi sem tudtuk teljes egészében felfogni a balkáni háborúból hozzánk érkező híreket. Srebrenicát, Szarajevót, a tömegesen megerőszkolt nőket. A mai társadalomban az esti híradó híreinek egyikévé jelentéktelenedik minden szörnyűség, gyorsan átkapcsolunk egy amerikai horrorisztikus akciófilmre, hiszen abban bakfitty akárhány halál. Úgy védjük magunkat a velőig hatoló megrendüléstől, hogy a színházak a színlapokra már ki se merik írni a szót: tragédia. Terék Anna ebbe a lelki kényelmességbe robban be könyvével. A tragédiák széles skáláját tárja szemünk elé. Egy sarajevói kislány fogait puskatussal kiverik, megerőszkolják és megölik, és ennek a kislánynak ezt megelőzően végig kellett néznie, ahogy egy lövedék darabokra szaggatta kisöccsét. A kislány holtában mondja el, mi történt vele, látja apját is, amint az ő megronsolt testére mered. Az apa, aki futva ment munkába, mindig futva, mert úgy nehezebb eltalálnia a mesterlövésznek, s ők, a család, moccanatlanul várták, hogy végre a sarokhoz érjen. Ez az állapot Szarajevóban mindennapi volt. Íme, a skála a brutálistól a majdnem jätékos szörnyűségig terjed. Vagy tekintsünk Jelenára, aki nem bírta elviselni, hogy kislánya a lőtt sebébe belehal. A kórházban nincs géz és cérna, Magyarországról hozatják, de késnek vele. Ezt megelőzően Jelena apját két nevető katona fejbe lőtte, s nem tudni, ebbe roppant-e bele az asszony, vagy a tudatba, hogy az apja katonaként egy kislány fogait kiverte – a többi Jelená elgondolni se meri. Inkább bedugja a fejét a gázsütőbe, s akkor, holtan, már be lehet vallani azt is, hogy milyen idegenkedést keltett benne haldokló kislánya megváltozott szaga, bőre.

Nemcsak a háború gyöttri, pusztítja az embereket. A kapcsolatokban békeidőben is taposóaknák rej-

lenek. Terék Anna tudja, hogy testileg is felemészti az embert a másik embernek való kiszolgáltatottság. A gyökeresen ellentétes érzelmeink. Amikor a társaltalan, öregedő lány állandó félelemben él beteg anyja miatt, s közben lelke mélyén ott kísért a késztetés, hogy megölje, és ezzel megszabaduljon a folytonos felelősségérzettől. Ugyanilyen jellegű a kiszolgáltatottsága a halász feleségének, aki más férfiba szerelmes, de gyávaságból vagy kíméletből megmarad az érte eszeveszetten rajongó párja mellett, és ebből az örökdéshöz ragadja ki a bőra, temeti hullámsírba, a két férfit hagyva a véget nem érő gyászt.

A fájdalomnak az orvosok szerint vannak fokozatai, de maga a szenvedő csak a kint érzi, amely betölti őt teljességgel. Terék Anna verseskötete mind az öt történetben teljes sorsot idéz meg, fájdalmas halált. Miért tette? – kérdezi az ember felocsúdva az olvasásból. De hát miért tette Antigoné, hogy áldozatul dobta magát, csak eltemethesse halott testvérét? Halottainknak tartozunk a méltó búcsúval, a végső szeretéssel. Sajnos, mi megéltük, hogy temetetlenül maradt köztudatunkban, művészetünkben a nagy háború sok-sok halottja. Terék Anna könyve végén köszönetet mond családjának, hogy elviselték a hangulatváltozásait a versek írása idején. Mi neki mondhatunk köszönetet, hogy vállalta Antigoné küldetését.

Ács Margit

Mindennapok a Nagy Háború árnyékában

Majoros Sándor: *Az ellenség földje*

„Majoros Sándor a pontosan és jól fogalmazó prózaírók közé tartozik. Mondataiban kevés a fölösleges szó, novelláiban a fölösleges mondat, történeteiben pedig a fölösleges rejtelem. Olvasóbarát, szimpatikus, humoros” – írja róla egyik kritikusa, amelyhez csak annyit fűzhetnék hozzá, hogy fölösleges rejtelem valóban nincs az írásaiban, ám annál több bennük a nyugtalanító, olykor abszurdba, mágikusba hajló elem. Majoros Sándort alapvető élményanyaga, tapasztalata a Vajdasághoz, azon belül is Bácskához fűzi, de mindez korántsem jelenti azt, hogy egy konkrétan meghatározható földrajzi régió írója lenne. Sokkal inkább arról van szó, hogy Majoros írói világa azért is lehet ismerős az olvasónak, azért is állhat

közel hozzá, mert a kelet-közép-európai ember tapasztalatait, életérzését ragadja meg, egyszóval azt a világot, amelyben a realizmus bőven megfér az abszurdal. A látszólag kedélyes, humoros, ismerős hangú elbeszélések, novellák valójában nem azok, amiknek látszanak. Hirtelen, a sorok között olykor feneketlen szakadékok nyílnak meg, amelyekbe bepillantva tragédiákra, félelmekre és fájdalmas emlékekre látunk. *Az Akácfaik sokáig élnek* elbeszélései, a *Meghalni Vukovárnál* című regény – hogy csak két kötetét említsen – mind ezt a tapasztalatot közvetítik a Majorosra már pályája legelejétől jellemző kifinomult írói eszközökkel.

Majoros Sándor egyszerre áll a hagyományban, a magyar nyelvű kispróza nemes hagyományában, de egyúttal azon kívül is, a fantasztikumba hajló, a rendhagyóra, szokatlanra „kihegyezett” történetvezetéssel. Erős atmoszférával bíró, szuggesztív történetmesélése teszi Majorost a mai magyar prózairodalom megkerülhetetlen alakjává. Korai novelláiban Bácska még babonákkal, misztikummal átszőtt régió volt, onnan tágította tovább világát a groteszk és ironikus árnyalatokkal gazdagított realizmus felé. Életműve kötetről kötetre egyre gazdagabb, szerteágazóbb. Majoros Sándor lenyűgözően sokat tud arról, ami – hogy egyik novelláskötetének címével éljek – az „emberrel esik meg”.

Nincs ez másként legújabb novelláskötete esetében sem. A I. világháború nyitányának mindennapjait ábrázolja más-más elbeszélő szemszögéből. Ezekből a mozaikkockákból rajzolódik ki a háborús készülődés háttérvilága katonák, szerb parasztok, tolvajok és kocsmárosok... történeteinek tükrében a szarajevói merénylettől a Drina menti csatáig. Azon túl, hogy ezek az elbeszélések is roppant olvasmányosak, rögtön bevonzanak a világukba, és szinte közvetlen szemtanúivá válunk az eseményeknek – rendkívül sűrű szövéssé, tömör, nemegyszer költői tömörséggel és ábrázolástechnikával bíró szövegek, amelyeken feszültség vibrál végig, s teszi lehetetlenné a kötetet.

Majoros nagy mestere annak, hogy a kisemberek, áldozatok, csínytevők... epizódjaiból rajzoljon meg egy egész társadalmi, történelmi tablót – s anélkül, hogy hosszú oldalakon végignyúló csatajeleneteket írna, az emberek idegrendszerében kezdődő háború drámájának érzékeltetésével még átélhetőbbé teszi témáját. Még ha ezt keserű humorral teszi is. Ahogyan Márai Sándor írta, a háború nem az első puskadörrenéssel veszi kezdetét, hanem korábban,